

חדשות • אנרגיה ותשתיות

"התוכנית ההגיונית נהפכה למפלצת": צרות במותננים הצרים של המדינה

בעמק חפר מתוכננים לקום שש תחנות כוח ומתקן ההתפלה הגדול בישראל — שבפועל צפוי לשרת בעיקר את ירדן ■ בשבוע שעבר יצא משרד האוצר במכרז להקמת המתקן, שהיקפו הוכפל ל-400 מיליון קוב מים בשנה ■ תושבים חוששים שאם התוכניות הלאומיות אכן יצאו לפועל, הצביון הכפרי המקומי והעמק הפסטורלי עשויים להתחלף באזור תעשייה אחד גדול

תושבי עמק חפר מעולם לא הרגישו כה מחוזרים. 44 אלף איש שחיים באזור המכונה המותניים הצרים של המדינה, שרבים מהם עוסקים בחקלאות ושמירה על ביטחון המזון בישראל, מרגישים שעתידם ועתיד ילדיהם נרמס תחת "צורכי המדינה".

אם אכן יצאו לפועל תוכניות התשתיות הלאומיות, שמטרתן לתת "מענים לצרכים הגיאופוליטיים" של ישראל, צפויים תושבי תא השטח המוגבל בעמק חפר לבלות את חייהם בין שש תחנות כוח, מתקן טיהור שפכים אזורי, שני צינורות ענק שיחתכו את העמק וישמשו גם כגיבוי לפעילות המוביל הארצי, תשתיות גז — ומתקן ההתפלה הגדול בישראל ומהגדולים בעולם. את העמק חוצות גם תשתיות תחבורה מרכזיות כבר היום — כמו הכבישים 2, 4, 6 ומסילות רכבת ישראל — שאף צפויות להתרחב.

בעמק חפר, אזור שצפוי להכפיל את מספר תושביו בתוך שני עשורים בעקבות הקמת הרחבות ליישובים הקיימים, ברור ששינוי הצביון יפגע לא רק בתושבים הקיימים אלא גם בפוטנציאל הגידול. והתושבים משיבים מלחמה. ראשת המועצה גלית שאול נפגשה כבר כמה פעמים עם שר האנרגיה אלי כהן, פגישות שעדיין לא נשאו פרי.

באוקטובר צפוי להתקיים דיון בבג"ץ בעתירת המועצה, במטרה לעצור את האישורים הסיטוניים שנותנת המדינה ל**יזמים פרטיים** — דוגמת יזמי הנדל"ן ג'קי בן זקן וצחי אבו או איש העסקים מאיר שמיר — לתכנון והקמה של שש תחנות כוח. במקביל הגישה המועצה, כמו גם כמה חברי יישובים, התנגדויות להקמת מתקן ההתפלה בשטחה, שיכלול תחנת כוח שישית. משרד האנרגיה מינה את החוקרת איריס האן, לשעבר מנכ"לית החברה להגנת הטבע, לבדיקת ההתנגדויות — וכולם ממתינים לדו"ח שתכתוב.

גורם המעורב בפעילות בעמק חפר מזרחי להסביר כי זו אינה עוד התנגדות אוטומטית, הנקראת בלשון המקצועית נימבי (Not In My Back Yard). לדבריו, אי־אפשר להגיד שבעמק חפר מסרבים להיכנס מתחת לאלונקה. "בדיוק להיפך", הוא אומר. "כבר השלמנו עם לא מעט פרויקטים, למשל שתי תחנות כוח חדשות, אלא שהתיאבון של המדינה לא יודע שובע. מספר קטן של פרויקטי חשמל הוכפל ושולש, פרויקט מים בגודל סביר נהפך לעצום. אנחנו ערים לצורך בהרחבת תשתיות מים וחשמל עבור תושבי ישראל, אך כופרים בגודל הנדרש. מישהו תופס עלינו טרמפ".

**בנובמבר 2021 חתמה ישראל על מסמך הבנות להסכם
חילופי מים וחשמל עם ירדן. אחרי תקופת השתהות**

**מסוימת שבה אף גורם לא ידע היכן עומד ההסכם,
משרד האוצר יצא בסוף אוגוסט במכרז להקמת מתקן
ההתפלה "הגדול מסוגו בעולם", עם אפשרות להקמת
תחנת כוח ייעודית**

גורמים אחרים המעורים בפרטים — שכולם ביקשו להישאר בעילום שם — מציינים כי המדינה דוהרת קדימה בנושא. רשויות התכנון, כמו גם רשויות המים והחשמל ומשרד האנרגיה, מגלים יעילות רבה בכל הקשור לקידום התשתיות הלאומיות החדשות בעמק חפר. אם הכל ילך כמתוכנן, לא יהיה צורך להתאמץ כדי להשלים את החלפת הצביון הכפרי המקומי, ולהפוך את העמק הפסטורלי לאזור תעשייה אחד גדול.

מי מריבה

סיפורו של מתקן ההתפלה שמתוכנן לקום סמוך למכמורת החל כבר ב-2014, אז עודכנה תמ"א 34, תוכנית מתאר ארצית להתפלת מי ים. התוכנית אושרה שוב במסגרת תוכנית נוספת (תמ"א 1) ב-2021, שבה נקבע כי בעמק חפר יוקם מתקן התפלה כחלק משרשרת מתקנים שנבנים לאורך חופי הים של ישראל, מאשקלון ואשדוד עד נהריה, במטרה לספק את צורכי המים של המדינה.

כבר אז תוכנן המתקן בעמק חפר להיות מתקן ההתפלה הגדול בישראל, עם אספקה של לפחות 200 מיליון קוב מים בשנה. לשם השוואה, מתקן

ההתפלה באילת מספק 50 מיליון קוב בשנה, ומתקנים באשדוד, אשקלון, פלמחים או חדרה מספקים עד 150 מיליון קוב בשנה.

בעמק חפר הבינו כי המתקן לא אמור היה להיות על חוף הים או לפגוע בו. לפי התוכנית, מתקן ההתפלה יבנה באזור התעשייה של העמק, וכך גם בריכת האגירה. באופן הזה המתקן לא יפגע באדמות חקלאיות ולא יהיה צורך להפקיע אותן או לפגוע בפרנסת התושבים.

התושבים אף לא התנגדו לחפירת צינור תת־קרקעי שיחתוך את העמק ממערב למזרח, עבור חיבור למוביל הארצי. בתחילת הדרך תהו תושבים רבים אם הקמת תחנת כוח עבור המתקן היא הכרח, אך בעמק חפר הבינו שגם אם נדרש מרכז אנרגטי כזה או אחר — הוא יהיה קטן ויוקם לצורכי מתקן ההתפלה ותו לא. נדמה היה כי הסכנות לזיהומי מים, אוויר או קרקע קטנות.

אלא שעוד לא יבשה הדיו על תמ"א 1, וכבר זכו בעמק חפר להודעה מרה מטעם משרד האנרגיה: היקף הייצור של מתקן ההתפלה המתוכנן בשטחם יוכפל ויגיע ל-400 מיליון קוב מים בשנה. להכפלה יש השלכות משמעותיות. בריכת האגירה תוגדל גם היא וכבר לא תוכל להישאר באזור התעשייה, שטחים חקלאיים ייפגעו ותחנת הכוח של המתקן תהיה בהספק של עד 300 מגה־ואט. הכפלת הקיבולת מחייבת גם הנחת צינור מים נוסף שיחתוך את העמק, הפעם מדרום. "התוכנית ההגיונית נהפכה

למפלצת", אומר תושב המקום. הזעם שלו נובע גם מההסבר להכפלה — רוב המים מעמק חפר בכלל לא מיועדים לתושבי ישראל.

בנובמבר 2021 חתמה בשם מדינת ישראל שרת האנרגיה דאז קארין אלהרר (יש עתיד) על מסמך הבנות בין ישראל, ירדן ואיחוד האמירויות, להסכם חליפין של מים וחשמל בין ישראל לירדן. לפי ההסכם, ישראל תספק מדי שנה 200 מיליון קוב מים מותפלים לירדן (Prosperity Blue), ואלה בתמורה יספקו לישראל 600 מגה-ואט חשמל שייוצר כולו בפאנלים סולריים (Prosperity Green). במעמד החתימה נכח גם ג'ון קרי, השליח המיוחד של ארה"ב לענייני אקלים.

איך יגיעו המים לירדנים מבלי שיעברו ברשות הפלסטינית? דרך עמק חפר. המים יועברו בעזרת צינור תת־קרקעי ענק באורך כעשרה קילומטרים, שיחתוך את העמק ממערב למזרח ויתחבר למוביל הארצי. מכיוון שכבר מקימים תחנת כוח, החליטה המדינה לנצל את ההחלטה ולהקים תחנה גדולה בהרבה מן הצורך עבור מתקן ההתפלה. לאנשי העמק נאמר שבמקרה הצורך היא תייצר חשמל לשימוש ארצי, אף שמתוכננות שש תחנות כוח נוספות שיוקמו על ידי יזמים פרטיים ברחבי העמק.

**"ההתנגדות ברורה, אך התכנון עומד בתנאי החוק
ומונע מטרדים עתידיים פוטנציאליים. המדינה גם**

הוכיחה שהיא יודעת לשמור על מתקניה האסטרטגיים.

לו הייתי תושב עמק חפר לא הייתי כה מודאג"

גורם מקצועי מתחום המים המעורה בנושא

אחרי תקופת השתהות מסוימת שבה לא היה ברור היכן עומד ההסכם ואם אכן יצא לדרך, בסוף אוגוסט פירסם משרד האוצר מרכז להקמת מתקן ההתפלה, על שטח של 200 דונם, לתקופת זיכיון של 25 שנה. זמן קצר לפני כן נמסר מלשכת שר האנרגיה כי "על רקע הירידה במתיחות הביטחונית באזור הצדדים בוחנים לחדש את קידום הסכמי פרוספריטי". בהודעת המרכז שפירסם האוצר נכתב כי "מסמכי המכרז עשויים לכלול אפשרות להקמת תחנת כוח קונבנציונלית המונעת בגז טבעי בהספק של עד 300 מגה-ואט, לצורך ייצור עצמי של החשמל הנדרש לשם הפעלת המתקן".

נקודת תורפה אסטרטגית?

תושבים בעמק חפר מרגישים מרומים. במקום הקמה של שתי תחנות כוח עשויה המדינה לאשר הקמה של שש תחנות כוח, שלדבריהם אין צורך אמיתי בכולן, והם מטילים ספקות גם בהגדלה של מתקן ההתפלה.

לכל התרחישים האלה יש משמעויות עתידיות, שנוגעות לא רק לשלב החפירות והבנייה המטרידים, אלא גם לזיהומים פוטנציאליים באוויר ובקרקע ולהשלכות כלכליות כמו אובדן פרנסה. בנוסף, ריכוז כה גדול של

תשתיות על קו התפר עלול להפוך את האזור כולו למטרה נחשקת עבור אויבי ישראל. במידה שהתוכניות יתקיימו ועמק חפר ייהפך לנקודה אסטרטגית — לא רק האזרחים עשויים להיפגע, אלא גם הקרקע.

"מדינת ישראל קטנה, הריבוי הדמוגרפי לא נעצר ותכנון התשתיות הלאומיות נעשה לטווח ארוך", אומר גורם מקצועי מתחום המים המעורה בנושא. "ההתנגדות ברורה, אך תפקיד המדינה הוא לוודא שהתכנון עומד בתנאי החוק ומונע מטרדים עתידיים פוטנציאליים, וזה בדיוק מה שקורה. המדינה גם הוכיחה שהיא יודעת לשמור על מתקניה האסטרטגיים. לו הייתי תושב עמק חפר לא הייתי כה מודאג".

"זה מחדל תכנוני לאומי. הכפלת המתקנים מנוגדת

להליך התכנון ואינה משרתת את טובת הציבור.

המדינה צריכה לעצור ולתכנן באחריות ובאופן

הוליסטי במקום למהר לאשר תוכניות רבות ככל

האפשר לפני הבחירות"

גלית שאול, ראשת מועצת עמק חפר

לפי נתוני רשות המים ותסקירי סביבה שונים, המטרדים שמהם חוששים התושבים לא אמורים לקרות ואיכות האוויר, הקרקע או השקט לא תיפגע. ניתן גם לקוות שכוחות הביטחון יידעו להגן על האזור, שאכן עלול להיהפך למוקד פגיע במיוחד. ואולם גלית שאול, ראשת המועצה, אינה

רגועה. לדבריה, בליץ התשתיות הלאומיות הוא לא פחות ממחדל לאומי
תכנוני בעל השלכות סביבתיות, בריאותיות וביטחוניות, המקודם ללא
ראייה כוללת.

"עמק חפר נמצא תחת מתקפה של תוכניות המקודמות בנפרד", היא
אומרת. "אם המדינה לא תבחן זאת מחדש, אנו עלולים לשלם על כך
מחיר כבד. ריכוז כה גדול של תשתיות אנרגיה קריטיות באזור אחד, סמוך
לקו התפר, הוא סיכון של ממש עבור האזור".

לדברי שאול, "הכפלת המתקנים מנוגדת להליך התכנון ומשרתת בעיקר
את האינטרסים הכלכליים של בעלי ההון ולא את טובת הציבור. המדינה
צריכה לעצור ולתכנן באחריות ובאופן הוליסטי, כפי שמצופה ממנה,
במקום למהר לאשר תוכניות רבות ככל האפשר לפני הבחירות. אני
סבורה שהשאלות הנכונות אינן נשאלות והתמונה הרחבה אינה נבחנת
כראוי — ואני תוהה את מי זה באמת משרת".

לחצו לקבלת עדכונים בנושא:

☐ התפלה ☐ משרד האוצר ☐ תחנות כוח ☐ משרד האנרגיה והמים (התשתיות)
☐ רשות המים

